

TEK DUNYA ÇOK İNANÇ
DİYALOĞA FARKLI YAKLAŞIMLAR

Editörler:

Mahmut Aydın & Süleyman Turan

hitabevi

HİTABEVİ YAYINLARI-6
ISBN 978-605-63667-6-5

© Hitabevi, Mayıs 2013
Tek Dünya Çok İnanç | Mahmut Aydın & Süleyman Turan

Genel Yayın Yönetmeni
Erdal Eş

Sayfa Düzeni
Hitabevi

Kapak Tasarımı
Uğur Polat

Baskı
Tarcan Matbaası
Zübeyde Hanım Mahallesi, Samyeli Sokak No: 15
İskitler-Ankara
Tel: 03123843435

Basım Tarihi Mayıs 2013

Hitabevi Basım Yayın Dağıtım /Erdal Eş
Bayındır Sk. No: 27/28
Kızılay-Çankaya -Ankara
Tel: 0312 4355566
erdales@hotmail.com

Müslümanlar ve Hıristiyanlar Arasında Doğru Diyalog İçin Genel İlkeler*

Muslim-Christian Research Group
çev. Süleyman Turan

I. İnancımıza Sadakat ve Karşılıklı Açıklık

1. Hıristiyanlar ve Müslümanlar olarak bizler, Tanrı'nın Kelam olarak kendini vahyettiğine inanırız. Müslümanlar bu vahyin Kur'an'da tecelli ettiğini kabul ederler. Hıristiyanlar ise, onu İsa Mesih'in kendisi olarak görürler. Yani onlar, Tanrı'nın Kelamının İsa'nın şahsında ete kemiğe yani beşeri tabiata büründüğüne inanırlar. Bu iki gruptan her biri, inancının Tanrı'nın bir armağanı olduğuna inanır ve bu durum onlar için, Tanrı'yla çok özel bir karşılaşma tarzı meydana getirir. Hıristiyanlar ya da Müslümanlar olarak bizlerin bir başka dinin ya da inançsızların takipçisi olmamamızın nedeni budur.

Sahip olduğumuz inançtaki Kelam, mükemmel olabilir fakat bu kelam vasıtasıyla bize bahşedilen bilginin, Tanrının ya da İlahi Gizemin zenginliklerini bütünüyle (sayıp) bitirdiğini düşünemeyiz. Bu kanaat, iki sonucu gerektirir. Bir yandan inancımızın kesinliği, Tanrı'nın yardımı ve ışığıyla, bizi ister istemez hakikate yönelik bitmek tükenmez bir arayışa sevkedecektir. Öte yandan (bu kanaat), bizi, kendi inancımızda bulunandan farklı bir Kelam'a dayanan hakikate yönelik diğer yaklaşımların da meşru olduğu ve onların bizim için de faydalı olabileceği kabulüne götürür. Bir diğer ifadeyle, Hıristiyanlar, Müslümanların inancının ve hakikat arayışlarının geçerliliği ve ve-

* Muslim-Christian Research Group, "General Guidelines for True Dialogue: Basic Charter of Muslim-Christian Research Group", *The Challenge of the Scriptures*, trans. Stuart E. Brown, Orbis Books, Maryknoll, New York, 1989, ss. 9-13.

rimliliğini kabul ederken, Müslümanlar da Hıristiyanların inancının geçerliliği ve verimliliğini kabul eder.

2. Bu perspektif çerçevesinde her birimiz, inancımızın özüne ve onun içerdiği dünya görüşüne sıkı sıkıya bağlı kalmayı sürdürürüz. Bu inanç ışığı altında biz, diyalogtaki ortağımızın dininin yerini keşfetmeyi arzularız. Bununla birlikte onlardan kendi sahip olduğumuz inancın görüş açısıyla sınırlı kategorileri benimsemelerini isteyemeyiz. Hem Hıristiyanlar hem de Müslümanlar, diğer geleneğin dinsel değerini dikkate almak için hayal güçlerini ve zihin kategorilerini genişletmek zorundadır.

Daha açık bir şekilde ifade edecek olursak bu, şu anlama gelir. Örneğin bir Hıristiyan, Müslümanlardan Mesih'in tanrısallığına dair Hıristiyan inancını benimsemelerini isteyemez. Müslümanların da bir Hıristiyan'dan Kur'an'ı, Tanrı'nın son vahyi; Muhammed'i de peygamberlerin sonuncusu olarak kabul etmesini istememesi gerekir.

3. Senkretizmin her türünü/şeklini reddetmemizin nedeni budur. Çünkü bu tarz bir anlayış, sadece iki din arasındaki temel farklılıkları örtmeye yol açacaktır. Yine de çoğu kez bu farklılıklar, ön planda tutulur. Bazen dinlerimiz, gerçekte mevcut olmayan farklılıklar zemininde birbirine karşıtmış gibi gözükür. Bizim amacımız, ne temel farklılıkları ortadan kaldırmak ne onları mümkün olduğu kadar azaltmak ne de görmezden gelmektir. Dahası biz, tam bir sadakatle farklılıkları kabul etmeli ve onları gerçek yerlerine oturtmalıyız.

4. Uyuşmayan fikirleri uzlaştırmaya çalışmamamızın sebebi de budur. Aramızdaki temel farklılıkları ortadan kaldırmaya ya da mümkün olduğu kadar azaltmaya veya zıtlıkları sadece gerçek değerinden uzlaştıracak bazı ortak paydalar bulmaya çabalamayız. Amacımız, farklılıkların olduğu düşünülen yerleri değil, gerçekten temel farklılıkların olduğu yerleri belirlemektir. Kendi inanç hususlarımız arasındaki ortak noktaların genel olarak düşünüldüğünden çok daha fazla ve çok daha önemli olduğuna ikna olduğumuz için bu hususların

altını çizmek suretiyle temel farklılıklar üzerine de bir ışık tutacağımızı düşünmekteyiz.

Uyuşmayan fikirlere saygı duymak bizim grubumuzun üyeleri için de (yani hem kendi aralarında Hıristiyanlar hem de kendi aralarında Müslümanlar için) geçerlidir. Diyalogun her iki tarafındaki ortağın bütün hususlarda aynı fikirde olacakları peşinen farzedilmemelidir. Çok önemli ya da daha az önemli meseleler üzerinde aynı dine mensup katılımcılardan farklı fikirlerin ifade edilmesi normaldir. Birarada yaptığımız görüşmeler, bu fikirleri birbirine daha yakın hale getirebilir ya da aynı fikirde olmayı sağlayabilir. Ancak (sadece bilincin bozulması/değiştirilmesi ya da uzlaştırıcı çözümlerin benimsenmesi halinde ortadan kaldırılabilir) farklılıklar olduğu gibi kalır. Başlangıçta böyle yanlış/güvenilmez yolları redderek o an için uzlaştırılmayacak bu farklılıkları dürüst bir şekilde kaydedecek ve onlardan yayımlayacağımız metinlerde söz edeceğiz.

II. Temsiliyet/Mümessillik

Grubumuzun üyeleri ve araştırmamızın sonuçlarının, mensubu olduğumuz dini topluluklardaki çoğunluğun düşünce biçimini temsil etmediği şeklindeki itirazı peşinen reddederiz.

Aslında bu Hıristiyan-Müslüman araştırma gurubunu kurmayı tasavvur ettiğimiz ilk andan itibaren, bu gruba katılacakların kendi kişisel özelliklerinden dolayı bu grubun üyesi olacakları ve bazı dini ya da politik güçler tarafından yönetilen veya yönlendirilen kişiler olmayacakları hususunda görüş birliği içindeydik. İnançımızın kaynaklarına bütünüyle bağlı kalmaya karar veren, yüzyıllarca eskiye dayanan geleneklerin varisleri olduğumuzun farkında olan ve kendi inanç toplumlarımızla tam ve ayrılmaz bir dayanışma içerisinde olan inananlar olarak bu işle meşgul olmaktayız. Keza aynı zamanda biz, inancını daha iyi anlamaya çalışan, mevcut dünyanın taleplerine cevap vermek için çabalayan ve böylelikle toplumumuzdaki ilerlemeye katkı sağlamayı hedefleyen inançlı kişileriz.

Araştırmalarımızı yayımlamaya girişmemizin nedeni budur. Böyle yapınca, yaklaşımımız ve ulaştığımız sonuçların kendilerini cezp ettiği kişiler, onları okuyacak, değerlendirecek ve yapacakları olumlu veya olumsuz eleştiriler vasıtasıyla bu çabaya katkı sağlayabilecektir. Araştırmamızın ciddiyeti, ulaştığımız sonuçların doğruluğu/geçerliliği için tek garanti olacaktır

III. Dışardan Gelen Eleştiriye Açık Olmak

1. Hem Hıristiyanlar hem de Müslümanlar olarak hepimiz, diğer dine mensup (dialog) muhatabımızın kendi inançlarını --hem kendilerine hem de bize-- ortaya koyuş şekline razı oluruz. Günümüz dünyasının en karakteristik özelliklerinden biri onun farklı kültürlerin birbiriyle bulunduğu bir çağ olmasıdır. Durum böyle olunca her birimiz, sahip olduğumuz inancın esaslarını yeniden analiz etmeye ve içinde dinsel geleneğimizin yavaş yavaş geliştiği yolu eleştirel bir tarzda incelemeye yönlendiriliriz. Bu, diğer inanç ve kültürlerden izole bir şekilde yapılamaz. Karşılıklı olarak eleştiriye açık olmak, çağımızın gereklerinden biridir. Başkalarının bizi nasıl gördüğünü hesaba katarsak, ancak o zaman kendimiz hakkında gerçek bilgiye ulaşırız. Bir başka dine mensup olması ya da hiçbir dine mensup olmaması veya inanan ya da inanmayan olmasına bakılmaksızın, başkalarının bizi nasıl gördüğünü öğrenmek istememizin sebebi budur. Apolojik ya da polemiksel bir tutumdan kaynaklanmadığı sürece hem sorulara hem de eleştirel söylemlere sonuna kadar açığız.

2. Bu, araştırma gurubumuz için de geçerlidir. Grubun temel ilkelerinden biri, üyelerin sadece kendi dinlerini değil, aynı zamanda öteki dini de yeteri derece de iyi bilmek zorunda olmalarıdır. Her bir üyenin herhangi bir özel meselede hem Hıristiyan hem de Müslüman tutumlarını/görüşlerini kavraması gerekir. Yine de tecrübeler, her birimizin öteki dini, son dönemdeki tutumlara yeterince dikkat etmeksizin klasik formülasyonlarına göre anlama eğiliminde olduğumuzu göstermiştir.

Hıristiyanlık ve İslam, hala yaşayan iki dindir. Bu yüzden mevcut anlayış, bizim düşüncemizi yansıtmalıdır. Her bir din için sadece klasik formülasyonları dikkate almaktan memnun olamayız. Bu yüzden grubun bir üyesi, erkek ya da kadın, ciddi bir düşünmeden sonra benimsediği bir tutum/düşünce ortaya koyduğunda bunu kabul etmeye hazır olmalıyız. Tabi bu tutumu benimsemenin sebeplerine dair bir açıklama isteyebilir ve ona yönelik eleştirimizi de ortaya koyabiliriz.

IV. İnançlarımızı Mutlaklaştırmamak

İster Hıristiyan olalım ister Müslüman, inancımızın temeli olan ilahi kelamın, hususi olarak bize ait olduğunu düşünemeyiz. Hıristiyan inancı, İsa'nın şahsı ve Yeni-Ahit'te ifade edildiği üzere havarilerin iman tanıklığına dayanır. Fakat tarihsel İsa yani Nasıralı İsa fenomeni ve Yeni-Ahit metinleri, araştırmak isteyen herkes tarafından ulaşılabilecek gerçekler ve dökümanlardır. Benzer şekilde İslam inancı, Kur'an'a ve Peygamberin otantik geleneğine (Sünnet) dayanır. Fakat Kur'an metni ve Muhammed'in hayatı, insan ırkının genel tarihinin bir parçasını oluşturur ve onun (insan ırkının) manevi mirasıdır.

İnancımızın dayandığı tarihsel gerçeklere ve Kutsal Kitaplarımıza gelince, her iki taraf içinde geçerli olduğu üzere, kendi sahip olduğumuzdan ziyade ötekine yönelik "okumaları" kabul etmemizin nedeni budur. Böyle "okumalar", beşeri bilimlere dayanabilir ya da kökenlerini bizimkinden başka bir inançtan (ki bu inanç, bilimsel bir yaklaşım kullanabilir de kullanamayabilir de) alabilir. Böylelikle, Kur'an'a yönelik bir Hıristiyan ya da agnostik "okuma"; Yeni-Ahit'e yönelik de bir Müslüman ya da agnostik "okuma" söz konusu olabilir.

V. İnançta Kardeşlik

Bugünlerde Tanrı'ya iman (husuna) her açıdan ve farklı şekillerde meydan okunmayla karşıkarşıyadır. Bütün dinlerin hep birlikte bu meydan okumalara cesaretle karşı durmak zorunda olduğunu düşünüyoruz. Bu, Hıristiyanlar ve Müslümanların, içten ve dıştan

gelen meydan okumalara birlikte karşılık vermek zorunda oldukları anlamına gelir. Bu durum, inananlar olarak bu meydan okumaları dile getirenlere karşı diyalektik ya da politik bir savaş açmak için “müşterek bir cephede” birleşmemiz gerektiğini hiçbir şekilde göstermez. Yapmamız gereken şey, geçmişte çatışmaya neden olan politik-dinsel zıtlıkların üstesinden gelmek için sürekli çaba göstermektir.

Zıtlıklar, inanç, din, toplum ve dünyevi iktidar arasında hiçbir ayırımın yapılmadığı, değişmesi gereken bir duruma aittir. Biz, inananlar, bir araya gelmek zorundayız. İnananlar olarak, günümüz dünyasının meydan okumalarına birlikte karşı durmamız gerekir. O zaman bu meydan okumalardan kaynaklanan problemlerden bazı yararlar elde etmek için kendi toplumlarımıza yardım edebiliriz. Yine (o zaman) bu problemlere uygun cevaplar ileri sürmek için toplumlarımıza yardım edebileceğiz. Böylelikle toplumlarımızın taşıdığı ışık ve ümit farkedilecek ve adalet ve barış arayan herkes tarafından kabul edilecektir.

Sünni, Şii veya Harici olsun fark etmez, Müslümanlar, birbirlerini öncelikle Müslüman olarak kabul ederler. Benzer bir şekilde Hıristiyanlar da ister Katolik, ister Ortodoks, ister Anglikan, isterse Protestan olsun fark etmez, birbirlerini öncelikle Hıristiyan yani “Mesih’in takipçileri” olarak kabul ederler. Aynı şekilde Hıristiyanlar ve Müslümanların birbirlerini öncelikle inananlar yani “Tanrı’ya imanın takipçileri” olarak kabul etmeleri gerekir. Bu şekilde anlam verilen “dinlerarası ekümenizm” terimi, grubumuzun (*Muslim-Christian Research Group*) amaçlarını oldukça açık bir şekilde ortaya koyar.

VI. Mevcut Olmayan Sesler

Diğer büyük dinleri ya da dinsel olmayan ideolojileri temsil eden hiç kimsenin olmadığı ve sadece Müslüman ve Hıristiyanlardan oluşan grubumuzu görünce bazı kimseler şaşırabilir. Grupta Yahudiliği temsil eden bir kimsenin bulunmayışı özellikle dikkate değer olacaktır. Gurubumuzun faaliyete başladığı andan itibaren dile getirdiği hususu burada tekrar ifade etmek istiyoruz.

Tesis etmeye çalıştığımız Müslüman-Hıristiyan diyalogu izole olmak suretiyle yürütülmeyecektir. O, günümüz dünyasında mevcut olan diğer büyük dinlere ve ideolojilere açık olmak suretiyle karakterize edilecektir. Yapısını ortaya koyduğumuz anlayışımız gereği Yahudi inananların da aramıza katılmasını içtenlikle arzuluyoruz. (Ancak) Zamanımızın şartları (Yahudi, Hıristiyan ve Müslümanları bir araya getiren her toplantıda kaçınılmaz olarak gündeme gelen Filistin meselesi) ve pratik organizasyon problemleri (sadece iki grup arasında bir diyalog başlatmak daha kolaydır), toplantılarımızı Hıristiyanlar ve Müslümanlar ile sınırlandırmamıza neden olmuştur. Yine de gelecekte daha geniş kapsamlı bir diyalogun mümkün olacağına dair büyük bir ümit taşımaktayız.